

szembe a Rákóczi-mozgalommal. A szász városokat kevésbé érdekelte a kuruc mozgalomnak akár nemesi, akár jobbágyi programja. Városi programja Rákóczinak nem volt, amennyiben pedig mégis gondolt a városok fejlesztésére — éppen ezzel konkurrenciát támasztott Brassónak és Szebennek.

Lőrinc Péter

(Folytatása következik)

A s t. b a r b a r a i h a l á s z o k

R e g é n y

(6)

Irta: Anna Seghers

A „*Marie Farère*“ legénységét nyugtalanság fogta el. Követelni kezdték, hogy visszatérhessenek a partra. Erőszakkal akarták visszatartani őket. De a legénység észbekapott és rendkívüli mákacs-sággal keresztül is vitte szándékát, mely egyébként a dolgok mostani állása mellett céltalan és értelmetlen. A kapitány — senki sem ismerte orrefelé, más vidékről érkezett, még az idevalósiaknál is szűkszá-vúbb ember, aki az egyes szavak betűivel is takarékoskodott s lehetőleg csak a magánhangzókat préselte ki fogai között, — most hallgatott, mert különben reagáltak volna magukat. A katonák is megzavaródtak. A „*Marie Farère*“ őrizetére rendelt katonaság végül elszántan nekiindult a tömegnek és áthaladt a téren... A halászok mozdulatlanul bámultak utánuk. Egyszerre a környékbeliek közül valaki, Kerdek Ferenc, aki Elnorból érkezett aznap ide, ugyanaz, akinek házába Hull és András betértek a télen, hirtelen megfordult. Mozdulatait valamennyien feszülten figyelték. Kezével végigtapogatta zekéjét és nadrágját, mintha keresne valamit. Még a katonák is, akik az üres hajót általános, tanácstalan tehetetlenséggel őrizték tovább, felfigyeltek erre a mozdulatra. S mintha hirtelen megértették volna, hogy mit is keres Kerdek, a környékbeliek nekiugrottak a katonáknak, oly váratlanul és olyan lendülettel, hogy néhány katonára rögtön felbukott s mielőtt egyáltalán megérthették volna, mi történt, a rakodópartról a vízbe zuhantak.

Beletelt néhány perc, amig végre eldőrdült két lövés s aztán féltucat egymásután. Aztán semmi Közben nagy erőre kapott a szél. Oly erővel és oly féktelenül dühöngött, hogy azok is tarkójukon érezték markolását, akik a tömeg közepén szorongtak és azok is, akik most a nyomukban tölöngök lábaiba gabalodva nyomultak előre. A suhancok, akik a csucsostetejü házak tetőperemén szorongtak s e páholyülésből szemlélték az eseményeket, most egyszerre nagy ugrándozásba kezdtek s éles, sivitó füttyöket hallattak. Könnyű és üde erővel támadt a szél, fényfoszlányokat tópett a súlyos nappól s kergette a fényt s a lövések kemény száraz zaját is maga előtt, mintha valamilyen súlyos, sötét anyagból szakította volna le a hangokat és lelkesen lobogtatja most szertesét.

András a fél éjszakát és a napot a csónakban töltötte, szokása szerint nem tért be éjszakára a kikötőbe, a csónakot a szirtok közé terelte, apró kis öbölbe s onnan mászott a partra. Odahaza nem talált senkit, csak a gyermek feküdt kosarában, némán, összeszáradva, de élt még. András rögtön kiemelte a kosárból és kíváncsian szemlélte. Örült, hogy nincs odahaza senki s végre alaposan megvizsgálhatja a gyermeket, mintha különös köze lenne hozzá, de erről nem szabad tudni a többieknek. Aztán összerendezett és elcsodálkozott, hogy nem tért haza senki. Vissza akarta fektetni a gyereket a kosárba, de valamilyen homályos érzés megakadályozta ebben, s a gyerekekkel karján az ajtó elé lépett.

A merev csend, mely elterült az út és a kunyhók felett, s valamilyen megmagyarázhatatlan nyomás a levegőben, zöreje vagy misoda, rögtön értésére adták Andrásnak, hogy rendkívüli dolog történt lenn a faluban... Orrcimpái tágultak, szűrő fájdalmat érzett szívében — megint lemaradt! Visszament a szobába, hogy lefektesse a csecsemőt, mikor apró sietős lépteket hallott, Kedennek gyerekei buktak be az ajtón és ezt mondták: „Már hozzák apát!”

András fejét csóválta. Mások is érkeztek, néhány halász hozta Kedennek, az asszony is velük jött, Kedennek Mária elhúzta a függönyt az alkóv elől és segített lefektetni férjét. A férfiak eloldalogtak, de az ajtóban elidőztek még, talán nem is illett rögtön odébbállni. Néhány asszony is beállított, s minden további magyarázat nélkül leültek az asztal mellé. Kedennek Mária letörölte az asztalt és ő is leült. András még mindig karjában tartotta a gyermeket. Eszeveszett vágyódást érzett vidámság, fény után. Kedennek Mária hirtelen felállt, haragosan kitépte a fiú karjából a gyermeket és visszafektette a kosárba... S mintha ez lenne a jel a távozásra, valamennyien egyszerre álltak fel és útnak eredtek.

Kedennek Mária megterített és felhordta az ételt. András segített neki. Minden kétségbeesése dacára, fiatalemberek szokása szerint, leghevesebben azt kívánta most, hogy elmehessen innen, a nehéz nyomás enyhüljön szívében s gondtalanul élhessen valahol tovább. Később Kedennek Mária maga is bemászott az alkóvba, s lefeküdt ura mellé aludni, mint tegnap este és mint minden előző éjszaka.

*

„Jól tetted, hogy nem St. Blében telepedtél meg, hanem Barbarában, azok már rég kiadtak volna s most alaposan nyomoznak utánad, köröznek mindenfelé.”

Hull felnevetett. — „Nincs ezen mit nevetni. Nézz utána, hogy mielőtt elkerülj az öbölből. A st. barbaraiak most már nélküled is ellátják a dolgokat, különben is kész az egész. Ismerek itt olyanokat, akik éjjel átviznek a Rohakra. Ott azután nézz utána, hogy mielőbb kereket oldjál. Beszélhetsz akármit — ha Elnorban és Blében kitarítottak volna, most jól menne minden; de éppen arról van szó, hogy nem tartottak ki. Más az, ha valaki Barbarából való, és más, ha Bléből. De ma éjjel utazz csak el a Rohakra.” Mindenki Hull száját:

figyelte, nem felelt semmit, rákönyökölt az asztalra, kibámult az ablakon. Ez az ablakkereszt valahogy eltakart mindent, amit szeretni lehet a földön. Odakünn fény zuhogott a tengerbe, felhők keringtek, egy gőzös éppen most vált elő a távolból, valószínűleg Algirba tartott. Hull megfordult s körnével rovátkákat vésett az asztal lapjába. Valamennyien feszült figyelemmel bámulták. Az új nyár zajlott odakünn a víz felett, ezt fájlalta is kissé, de most már nem hagyhatta el ezt a nyomoruságos partot. „Itt maradok” — mondta. Az emberek felsóhajtottak. Hát igen, szó se róla, jó ha marad, hisz akkor rendben is van minden.

★

Hull fellépdelt a lépcsőn, Máriába botlott, vállon ragadta: „Akaraz, vagy nem?” — „Nem.” — „Miért?” — „Azért.” — De hangja bizonytalanul csegett, elődalgott mellette, egy-két mozdulat megtette volna s már magához is rántja. A lány nyaka, hangja, cipői mintha vártak volna erre. De Hull odébb ment. Rossz napja volt ma. Tanácstalanul lógatta le kezeit, éppen ezt a két mozdulatot nem érezte feszülni bennök.

Korán lefeküdt, megint csak a régi, nyomoruságos oduban. Nem aludt el, neszelt, mi történik a szomszédban. Mária tért vissza, cipők koppantak, a tető zizegett, az ajtó zörgött. Hull kétségbeesetten hallgatta a szerelem zörejeit. Néha a halálra is gondolt, néha rettenetesnek tűnt neki a halál s néha egész közönyösen gondolt rá s néha, mint rendkívüli kalandra, amelyhez nem is lehet eléggé fiatal és elhasználatlan az ember; de most egyszerűen úgy rémlett neki a halál, mint a tökéletes reménytelenség, hogy még egyszer nővel aludjon. Hánykolódott a vackán. Ha este utnak indul, most talán már künn járna Rohak körül. A ház, telítve belsejében csenddel, imbolygott a szélben, e napokban apály idején is dühöngött a szél. Majd később azon törte fejét, hogy a st. barbaraiak közül vajjon ki lenne hajlandó elindulni a „Marie Farère”-rel? Sorra vette az embereket, s közben végre elnyomta az álmot.

★

A késő esti órákban, mikor a halászok közül senki nem tartózkodott már lenn a parton, Bruyk Ferenc betért a fogadóba s a hájóstársaság megbizottjával óhajtott beszélni. Tudomására adta, hogy ő, fia és feleségének öccse hajlandók résztvenni a kihajózásban. A faluból is össze tudnak szedni néhány embert, az egész szükséges létszámot. Egyszer már rést kell ütni a dolgon, az emberek elszámították magukat, nincs utjuk se előre, se hátra, még ha akarnak is. A hivatalnok csodálkozva hallgatta meg és tündödvé felelte, hogy jelentkezését tudatni fogja Port Sebastiannal. Bruyk elégedetten ment haza. A Bruyk-család tagjai természetesen éppen úgy megsínylették az elmúlt heteket, mint mindenki, de még mindig gurultak, mint a golyók, csak éppen talán behorpadtak itt-ott egy kissé.

★

Két nappal később eltemették Kedenneket. Két részre oszított a temető, volt egy közönséges parcella, és azonfelül még egy rész, ahová a tenger áldozatait temették, — sírkövekkel és díszes sírkövekkel épített parcella volt ez. Kedennek nem kapott itt helyet; mert hiszen nem a tengeren pusztult el. Estére megint beállított egy csapat halász a szobába, eljöttek az asszonyok is, s körülülték az asztalt. Hull is eljött. Nagyon ügyelt, hogy Kedennek Mária ne vegye észre; de mikor mégis találkozott pillantásuk, meglepte, milyen száraz és érzéstelen szemekkel pillant az asszonyra. Mária csodálkozott is, hogy Hull úgy lógatja fejét, mintha apját veszítette volna el. Hull sohasem bírta megérteni, mi köze volt Kedenneknek ehhez a szobához, az asszonyhoz és a gyermekekhez. Kedennek öregember volt hozzá képest. De nem jutott messzire a világban és Hull szavai rendkívül hatottak rá, igen, szinte kétségbeesetten ragadta meg az első kínálkozó alkalmat, hogy megszökjön az asszony, a konyhá és a gyermekek elől. A szoba sötétjében teljesen elmosódtak az ablakok, csak az asszonyok főkötői lebegtek homályosan a levegőben.

Az iroda ajtajára hirdetést függesztettek ki, hogy embereket keresnek a „Marie Farère“ fedélzetére. A hirdetést letépték, újat szegeztek ki, azt is letépték. Lenn a homokfúvások között a katonák még mindig ott bajmóldtak a barakokban. Híre járt, hogy az egész ezredet áthelyezik a szigetről St. Barbarába. Az idő is megfordult, az ég beborult, az eső sűrűn szakadt a tengerbe.

A Kedennek-gyerekek utolsó időben feltűnően megfogytak. Vékony nyakukon bizonytalanul billegtek fejeik. Az ételben, melyet anyjuk eléjük állított csak turkáltak a kanalakkal és inkább a kanál szárát rágták. Anyjuk lelkükre beszélt, néha lekent nekik egyet, de a fiúk tovább rágcsáltak a kanálszáron. S mikor este eléjük tolták a tányérokat, sírni kezdtek, másnap reggel is sírtak, délben is. Kedennek Mária úgy vitte el a teli tányérokat, ahogy eléjük tette, érintetlenül, s mikor a kanalakat akarta elvenni tőlük, a gyerekek utána kaptak kezének és beleharaptak a kanálszárba. Kedennek Mária szívesen vette volna, ha András most hazajön, a fiú értett ilyesmire. De András mostanában egész nap künn volt. csónakkal a tengeren és ha néha haza is tért, már loholt föl a söntésbe. Ott szorongtak most együtt valamennyien. A gyerekek vinnyoghattak, az asszonyok kaparhették a tányérokat, ők itt messze voltak mindentől, mint egy hajókabinban, egyedül voltak; néhányan elmaradtak ugyan, s nem is tértek vissza többé, talán nyolcan vagy tízen. A lázadást beszéltek meg, meddig tart még, jövőre vagy később, majd csatlakoznak a többiek is, mert hogy most ők húzták a rövidebbet, azt nem titkolták önmaguk előtt sem itt a négy fal között. Nógatták Hullt, oldjon kereket, hisz máris csoda, hogy nem fogták még el, de Hull csak nevetett, örült, ha rábeszéltek, ilyenkor tudott még nevetni.

Később, mikor legtöbbször már hazament — csak néhányan, kik végképen nem tudták szárazföldi életre szánni magukat, heverésztek még az asztalon — Hull átkaolta András vállát. Így üldögél-

tek egymás mellett, mint akkor télen az itatómedencénél. Hull csendesen mesélt a fiúnak. Most nem a lázadásról adott elő, nem is St. Barbaráról; távoli kikötőkről mesélt, együtt érkeztek meg valamelyik kikötőbe, amelyhez képest Sebastian nyomorúságos és apró fészkek volt csak. Hull gyorsan és lázasan mesélt, mint aki görcsösen ismételt valamit, hogy el ne felejtse. Nem kerülte el figyelmét, hogy a halálosan fáradt András már nem is figyel reá; de mégis mesélt, csak mesélt tovább.

András a fiatal Bruykkal közös csónakban indult a tengerre. Ezt a jókedvű legényt szívesen tűrte. Tréfákat tudott, dalokat, tetszett Andrásnak, aki szeretett nevetni. Egyszerre megszólalt a fiatal Bruyk András háta mögött: „Te jövő héten kihajózunk, én, az apám és még néhányan. Gyere velünk, még hiányzik egy.“ András nem értette rögtön, gondolkozott. Esztelenül csapkodott az evezőkkel. De nem felelt. Vissza sem fordult; s így sem a fiatal Bruyk, sem másvalaki ezen a világon nem tudta meg soha, milyen arcot vágott az ajánlatra.

Kedennek Mária épen a levest szedte le, mikor András hazajött. A gyermekek a kanál szárát rágták. „Hoztál valamit?“, kérdezte Kedennek Mária Andrástól. — „Mit kellett volna hoznom?“ — felelte csodálkozva András. A fiúk letették a kanalat, mereven bámultak reá. De András elment mellettük, a kosárhoz lépett s mutatójúja hegyével megérintette a csecsemőt. Mikor körülnézett, észrevette, hogy mindhárom tekintet reá tapad, s a szemek feketék, mint a gödrök. Semmi kedve nem volt tovább időzni ebben a szobában. Kiszietett. De odafenn a magaslaton sem vett észre semmi különösöt. Le akart menni a piactérre, mikor Nehrék háza mellett a sarkon, ahol az út elkanyarodott a homokfúvások felé, néhány asszonnal találkozott. Ezek csak üldögéltek és locsogtak. Kedennek Mária is köztük volt, András csodálkozott. Gyorsan odébb akart menni. De Kedennek Mária megragadta csuklóját, András homlokát ráncolta és félretolta az asszonyt, ezt a mozdulatot Kedennektől tanulta. Kedennek Mária lehajtotta fejét, András odébb ment, de az asszony akkor még egyszer rákiáltott: „András!“ — Most végre megállt András. — „Hallgass ide, András, szerdán kihajóznak“ — mondta az asszony s egészen ellágyult a hangja; ez a hang rendkívül kínosan érintette a fiút, mintha leánnyel beszélne, talán ezen a hangon beszélt az asszony Kennedekkel is, ha a paplan alatt feküdtek — „Hiányzik még egy ember, velük mehetnél“ András könnyökkel mellbeütötte. — „Megbolondultál Kedennek Mária“ — felelte. — Vigyen el az ördög, ilyen ostobaságot még nem hallottam.“ — „De a gyerekek“ — folytatta Kedennek Mária, együgyű, puha leányhangon. — „Mi közöm hozzá?“ ordította András — „a te kölykeid már úgymint tovább éltek, mint a mi kicsink odahaza“. És elment. Kedennek Mária egyszerre sírni kezdett. „Most hallottátok“ sírdogálta, — „nem tart velük, hiszen rögtön mondtam én, hogy nem fog velük menni.“

(Folytatása következik)